

I. A kutatás előzményei

Szijjártó Jenő életművének kutatásával összességében nem sokan foglalkoztak, a halála óta eltelt 24 évben azonban többen akadtak, akik megemlékeztek róla, illetve életművének egy-egy szegmensét sajtó alá rendezték. E kutatók között első helyen kell megemlítenem Ág Tibort, aki a szlovákiai magyar népdalkincs legnagyobb ismerője, s ki Szijjártó Jenő életében is sokat dolgozott vele közösen. Szakmai munkáján túl (ő állította össze a 2001-ben kiadott Szijjártó Jenő népdalgyűjtéseit tartalmazó *Virágok vetélkedése* című gyűjteményt) értékes visszaemlékezéssel gazdagította az igen hiányos Szijjártó irodalmat a fent említett könyv bevezetőjében. Szintén jelentős eredmény, hogy 2007-ben Horváth Géza és Józsa Mónika szakmai felügyeletével bővült formában újra kiadásra került Szijjártó Jenő *Anyai szó* című kórusgyűjteménye, mely első ízben 1989-ben, Debrődi D. Géza szerkesztésében látott napvilágot. Mindkettő előszava értékes rövid összefoglalását adja a szerző munkásságának. A harmadik fontos gyűjtőmunka Vojtek Katalin nevéhez fűződik, aki néhány fontos írás mellett 2006-ban összeállította a Szijjártó munkásságával kapcsolatos cikkek teljes jegyzékét. Nem elsődlegesen a szerzővel, de annak munkásságának egy fontos részével, a NÉPES (Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes) történetével foglalkozik Takács Jenő számos cikke, illetve könyve, melyek szintén fontos adalékul szolgáltak a kutatáshoz. A források terén fontosnak tartom megemlíteni a kutatókon túl Szijjártóné Nagy Ilonát, aki nem csak a források, szerzői kéziratok (többek között *Ballada, Csallóköz, gyermekkari művek, Vezénylés – jegyzet*) rendelkezéseimre bocsátásában volt nagy segítségemre, de

felbecsülhetetlen értékű szóbeli közléseivel, visszaemlékezéseivel számos ponton lendítette tovább a kutatást.

A fenti felsorolásból kitűnik, hogy Ág Tibor révén komoly szakmai munka dolgozza föl Szijjártó népdalgyűjtő tevékenységét, valamint részletesen ismert a szakember NÉPESben betöltött szerepe is, ugyanakkor a többi forrás egyike sem olyan részletes, nem oly terjedelmes, hogy részletekbe bocsátkozhasson Szijjártó zeneszerzői munkásságával kapcsolatban. Így disszertációmhoz semmilyen szakmai segítség nem állt rendelkezésre a művek elemzése, a stílárís sajátosságok megállapítása terén éppúgy, mint a *Vezénylés – jegyzet* elemzése kapcsán.

II. Források

Szijjártó életében megjelent újságcikkek, lexikoncikkek:

Egri Viktor: „A Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes nagysikerű bemutatkozása”. *Új Szó* 1954. április 28. 8. oldal.

Újvári Magda: „Daloló püspökiek”. *Dolgozó Nő* VIII/2 1959. február. 13. oldal.

Fónod Zoltán: „Bízató kezdet, mely folytatást kíván”. *Új Szó* 1961. június 24. 6. oldal (a bibliográfiában nem szerepel).

Török Elemér: „Ezer ajak zengte”. *Új Ifjúság* 1961. június 27. 16. oldal (a bibliográfiában nem szerepel).

K. Cs: „Száll az ének”. *Hét* 1961. július 27. (A bibliográfiában nem szerepel).

Dráfy József: „Tíz nap a Homolkán”. *Új Szó* 1961. szeptember 2. 8. oldal.

Československý hudební slovník Praha: SHV 1965. „Eugen Szíjjártó”. (A bibliográfiában nem szerepel).

Zenei Lexikon Budapest: Zeneműkiadó 1965. „Szíjjártó Jenő”. (A bibliográfiában nem szerepel).

N.N.: „Vélemények a Kodály-Napokról”. *Hét* 14/28 1969. július. 10-11. oldal.

Horváth Rezső: „Megkészt emlékezés”. *Új Ifjúság* 1980. január 22. 8. oldal. (A bibliográfiában nem szerepel).

Detródi D. Géza: „Látogatóban Szíjjártó Jenőnél”. *Hét* 1984. május 21. 6. oldal. (A bibliográfiában nem szerepel).

Vladimír Slujka: „Život naplnený hudbou”. *Rozhlas* 1984. július 22. 20. oldal. (A bibliográfiában nem szerepel).

Kövesdi János: „Egy serény élet – zeneközelben”. *Új Szó* 1984. július 19. 6. oldal.

Debródi D. Géza: „Szíjjártó Jenő köszöntése”. *Tábortűz* 1984. augusztus 30. 13. oldal. (A bibliográfiában nem szerepel).

Debródi D. Géza: „Ösztönző vastaps”. *Új Szó* 1985. április 2. 4. oldal. (A bibliográfiában nem szerepel).

Horváth Katalin: „Jubileumi hangverseny”. *Új Ifjúság* 1985. április 2. (A bibliográfiában nem szerepel).

Kövesdi János: „Zenekultúra – kérdőjelekkel. 1985-ös beszélgetés Szíjjártó Jenővel” *Irodalmi Szemle* 31/6 1988. augusztus. (Életében nem jelent meg).

Szíjjártó életében megjelent kiadványok:

Ág Tibor – Szíjjártó Jenő: *100 szlovákiai magyar népdal*. Pozsony: Osvetový ústav, 1958.

Szíjjártó Jenő: *Esti hangulat Zsérén. népdalszvit*. Pozsony: Slovenský Dom Ludovej Umeleckej Tvorivosti V Bratislave.

Szíjjártó Jenő: *Magos a rutafa. Szent Iván-napi dalok Nyitra vidékéről*. Pozsony: Osvetový ústav, 1969.

Szíjjártó Jenő: *Akkor szép az erdő. Kis népdalszvit kétszólamú gyermekkarra*. Pozsony: Osvetový ústav, 1977.

Szíjjártó Jenő – Csontos Vilmos: *Gyermeki óhaj. kétszólamú gyermekkarra*. Pozsony: Osvetový ústav, 1981.

Szíjjártó Jenő: *Három zoborvidéki népdal. háromszólamú gyermek (leány) karra*. Pozsony: Osvetový ústav, 1981.

Szíjjártó Jenő: *A négy évszak. kétszólamú gyermekkarra szvit Gyurcsó István és Dénes György verseire*. Pozsony: Osvetový ústav, 1981.

Ág Tibor – Jarábik Imre: *Karének. Dal- és kórusgyűjtemény az alapiskola 5-8. osztálya számára*. Pozsony: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983.

Szíjjártó Jenő – Csontos Vilmos: *Ballada. női kar*. Pozsony: Osvetový ústav, 1983.

Szíjjártó Jenő által tanulmányozott kéziratok:

Vezénylés – jegyzet 1958.

A meséről 1980.

Déli felhők 1981.

Magánlevél a Magyar Rádió Zenei szerkesztőségének. Kelt: Pozsony, 1983. szeptember 15.

Ballada 1983.

Csallóköz 1984.

Az anyai szó 1984.

Kis kétszólamú gyermekkari szvit 1985.

Előre, föl! 1985.

Napsugár a levegőben 1985.

III. Módszer

Disszertációm elkészítésekor két alapvetően különböző munkamódszerrel dolgoztam. Egyrészt igyekeztem összegyűjteni a Szíjjártó Jenő munkásságával kapcsolatban fellelhető összes eddigi anyagot, beleértve a kéziratokat is, s ezekből csekély kiegészítéssel jól áttekinthető, eddig meg nem írt összegzést nyújtani. Ilyenek voltak a NÉPESSel, valamint a népdalgyűjtéssel, a CSMTKÉvel (ma: Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa) és a karnagyképzéssel foglalkozó fejezetek. Emellett hangsúlyosabbak voltak munkám olyan részei, melyeknek tartalmával az olvasó először találkozhat: disszertációm nagy részét Szíjjártó műveinek mélyrehatóbb elemzései, stílári jegyeinek megállapítása, azok összevetése és értékelése adja ki. E munkámban nem voltak segítségemre elődök, példának csak a XX. század magyar klasszikusainak nagy elemzőit vehetem, mint Vásárhelyi Zoltánt, Lendvai Ernőt, Ittész Mihályt, Kollár Kálmánt, vagy éppen Dr Ordasi Pétert. Munkám során részletesen elemeztem a szerző majd' összes művét, később pedig kiválasztottam azt a néhány emblematikus darabot, mely úgy éreztem, a legjobban reprezentálja a szerző sajátos zenei világát. Elemző munkám közben törekedtem több ponton kapcsolódni Magyarországon alkotó kortársaihoz, kiemelni a szerző egyéni vonásait, ugyanakkor igyekeztem hangsúlyozni azt is, hogy mennyire szorosan kapcsolódik a magyarországi hagyományokhoz.

IV. Eredmények

A témaválasztást a szlovákiai magyarság felé való személyes érzelmi elkötelezettségem diktálta, nagyon szerettem volna ismertebbé tenni a magyarországi kórusmozgalom számára a szlovákiai magyar zenekultúra egyik legkiválóbb, itthon – és Szlovákiában is – méltatlanul ismeretlen népdalgyűjtőjét, karnagyát és zeneszerzőjét, Szíjjártó Jenőt. Disszertációm legfőbb eredményének azt tartom, hogy mindamelllett, hogy összegzi a szerzővel kapcsolatos talán összes kutatás fontos eredményeit, teljesen új világot tár fel a szerző alkotói módszere, stílári nyelvezete terén. A két jól elkülöníthető alkotói periódus definiálása, a legfontosabb művek részletes bemutatása úgy érzem, nem csak segít eligazodni az életműben, de ugyanakkor talán további elemzésekre is inspirálja majd az olvasót. Kutatómunkám eredményeképpen úgy érzem, sikerült szakmailag alátámasztott érvekkel beemelnem Szíjjártót a XX. századi magyar kóruszene gazdag arcképcsarnokába.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Szíjjártó Jenő műveinek általam vezényelt ősbemutatói:

- 2008. október 4. Hajnalok Völgye – Kortárs Kórusfesztivál Csábon: **Csallóköz** (a Halastó kórusral)
- 2009. július 14. Pozsonyi Casino – Szíjjártó emlékest a szerző születésének 80. évfordulóján: **A meséről** (a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusával)
- 2010. május 30. Solymár – Hősök napja: **Két nyitravidéki katonadal** (a Solymári Férfikkal)

Szíjjártó Jenő alábbi művei képezik részét együtteseim repertoárjának:

- Halastó kórus: *Csallóköz, Ballada*
  - Solymári Férfikkal: *Két nyitravidéki katonadal*
  - Csábi Szeder Fábián Dalegylet: *Piros alma mosolyog, Ungvármegye, Gyermeki óhaj*
  - Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa: *A meséről, Magyar katonadalok, Öt kurta kórus, Gimesi mezőben, Esti hangulat Zsérén*
- (Az egyes koncertek felsorolására nincs elegendő hely.)

Szíjjártó Jenő műveinek általam vezényelt CD felvételei:

- *Látkép. XX. és XXI. századi magyar kóruszene szlovákiai szemmel.* Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa, 2008. **Esti hangulat Zsérén**
- *Hajnalok Völgye – Kortárs Kórusfesztivál Csábon.* Csábi Szeder Fábián Dalegylet, 2008. **Csallóköz**
- *Hűség.* Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa, 2009. **A meséről**

Részen Szíjjártó Jenő munkásságát feldolgozó kiadványok:

- Józsa Mónika – Tóth Árpád: *Tengernek csillaga. Régi korok dallamai és egyszerű kórusművek szlovákiai magyar gyermekkarok számára.* Komárom: Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, 2010.
- Tóth Árpád: *A magyar kórusirodalom mesterei.* – előkészületben.

DLA doktori értekezés tézisei

Tóth Árpád

„...mert törvény az anyai szó, gravitáció...”

*Szíjjártó Jenő, a szlovákiai magyarság
zeneszerzőjének élete és munkássága*

Témavezető: Kollár Éva

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású

doktori iskola

Budapest

2010